

Friarbelte

Rundt om i kister og kommodar i mange heimar ligg det mange verdifulle klenodier: Gamle tekstilar, fint handarbeid, brev og dokument. Desse har heldigvis slekta pietetsfullt teke vare på. Mellom dei tinga ein kan finna, er dei såkalla friarbeltene. Det er registret mange slike belte berre i Nord-Østerdalen. Dei fleste er broderte med perler eller med krossting på strammei, og er ein temmeleg ung mote frå sist på 1800-talet eller fyrst på 1900-talet. Det var jenter som sauma slike belter og gav dei til guten dei hadde eit godt auga til, eller var forlova med.

Skikken med friargåver er gamal og høyrde til eit rituale med overrekking og utveksling av gåver. På Sunnmøre t.d hadde dei i romjula noko som dei kalla "omtalsøf" der familiane til brura og brudgommen utveksla gåver. Jenta broderte brudgomsskjorte, belte og bukseselar til festmannen sin og *han* gav eit skrin til jenta, "*friarskrinet*", ei rosemåla tine (E. Flem.)

Dei friarbeltene vi har registrert i Nord-Østerdalen og fleire andre stader i landet, er broderte på strammei med rosemønster, noko som kom på mote i 1840-åra (Hol Haugen 2003). Men beltene våre er noko seinare, frå 1890-åra og utover. Det vart avertert broderi-

mønster i blad, i t.d. *Illustrert Mønster-tidende*. Folk kunne tinga ferdige pakker med mønster og garn. Det er grunnen til at friarbeltene blir like over heile landet frå dette tidsrommet. Kanskje kom materialpakkene heilt frå Tyskland, for broderitypen blir somme stader omtala som "*berlinerarbeid*" (Hol Haugen 2003).

I Folldal har eg registrert 6 ulike friarbelte. Eg kjenner namna på tre-fire av dei jentene som sauma friarbeltene, men det ser ut til at berre i det *eine* tilfellet er det sauma av jenta som guten vart gift med. Det eine beltet er sauma av den velkjende bandveverska Else Gurine Lonasetter (1867-1932). Ho vart aldri gift, så anten har ho fått avslag, eller så har ho brodert beltet på bestilling. Det andre beltet er heller ikkje sauma av jenta som mottakaren/guten vart gift med, men av ei anna jente som tydeleg hadde eit godt auge til guten. Det tredje beltet sauma Ingrid Støen (1875-1949) kring 1896 til broren Hans da han skulle byrja på Amtskulen "*Fram*" i Stor-Elvdal. Han var da i 18-19 årsalderen.

Nok ei syster skaffa bror sin belte, men dette er vove. Laura Tallerås (1872-1945) gjekk på Industriskulen i Kristiania kring 1896 og vov m.a. belte til

Eirik, bror sin. Han var fødd i 1870.

To av belta er opprinneleg frå Dalsbygda. Faren til informanten min hadde *to!* friarbelte. Det eine var med rosebroderi på strammei med initialane til eigaren. Jenta som sauma det, var ei ukjent beundrerinne, ei jente han ikkje vart gift med. Det andre beltet var brodert med perler og sauma av ei som seinare vart kona hans.

Skikken med å bera desse litt seinare typene av friarbelter, kjenner vi lite til. Vi ser dei ikkje på gamle fotografi merkeleg nok. Men på eitt bilde ser vi ein kar som tydeleg har eit breitt

belte på seg. Men denne karen var ungkar all si tid, så hadde han fått det av ei beundrarinne, — eller hadde han kjøpt det, — eller hadde han arva det?

Det er etter måten lite vi veit om desse yngre friarbeltene, så er det nokon som veit noko meir, vil vi svært gjerne vita det. Kanskje det til og med finst att ei materialpakke?

Når ein går nøye inn og analyserer friarbelta, finn ein ut enda meir om dei. Ein kan sjå korleis dei er laga (teknikk), fargebruken, materialer og storleik (lengder og bredder).

Teknikk: Veving, rosebragd.

Fargar: Orange, gul, raud, blå.

Mønstermotiv: Snipper, spisser og søyler i border.

Materiale: Bomullsgarn. Fôra med heimevove bomullsstoff, blått.

Lengde: 69,5 cm, bredde: 6,5 cm.

Spenne: Av grov ståltråd, settes saman med to haker inn i to hol.

Laga av: Laura Tallerås, Dalholen.

Til kven: Broren Eirik Tallerås f. 1870.

Årstal: Ca 1896.

Teknikk: Korsstingsbroderi på stramei.

Fargar: Grønn botn, blad i blått og raudt, stilker i svart og sennepsgult.

Mønstermotiv: Bladranke.

Materiale: Stramei-botn, ullgarn og bomullsgarn.

Fôr og kanter: Brungrønt fløyel.

Lengde: 89,5 cm, bredde: 8,5 cm.

Spenne: Messingspenne, laga av messingplate.

Laga av: Ingrid Støen, Folldal.

Til kven: Broren sin, da han skulle gå på Amtskulen "Fram" i Stor-Elvdal.

Teknikk: Broderi, i halve korssting på stramei.
Fargar: Svart botn, mønster i raudt, vinraudt, grønt, gult, turkis,grått, rosa og brunt.
Mønstermotiv: Blomsterranke.
Materiale: Strameibotn, ullgarn. Fôr: Bomullsstoff.
Kant: Tvinna snor i fargene raudt, brunt og grønt.
Lengde: 84 cm, bredde: 6 cm
Spenne: Av blikkplate, med messingnagler. Inngraving: J B

Teknikk: Korsstingsbroderi på stramei.
Fargar: Svart botn, mønster i rosa, raudt, vinraudt, lys og mørk grønn, mosegrønn, bleik gul, lys blå, mellom blå, beige, kvit.
Mønstermotiv: Blomster- og bladranke. Monogram: E J.
Materiale: Ullgarn. Kant av tvunne snor i fargene svart, grønt, raudt, beige, kvitt. Fôr: Nytt. Syntetisk stoff, svart.
Lengde: 88 cm, bredde: 6,7 cm.
Spenne: Av blikk, sirkelrunde haker som går inni kvarandre.
Til kven: Erik Johaug, Dalsbygda.
År: 1900 – 1905.

Litteratur:

Broderte bukseler av Bjørn Sverre Hol
Haugen i Solør-Odal nr. 4-2003.

Kirstine Prestmoen Tallerås
2584 Dalholen

Informantar: Erling Flem, Åshild
Westgård, Helga Reidun Nesset,
Audny Trondsgård, Astrid Fallet.

Helga Reidun Bergebakken Nesset
2560 Alvdal